

Cimbora

2021.
április

Leena Krohn
Az ördögi leves

Cimbirodalom / 6. oldal

A legérdekesebb Cimbora-olvasmányok online is elérhetőek

A Cimborában megjelent legérdekesebb cikkek egy-
helyen: folyamatosan bővülő rovatokkal, versekkel,
ifjúsági és gyermekirodalommal, interjúkkal és barangolásokkal történelem,
néprajz, kultúrtörténet érdekességei között, film- és könyvajánlókkal várunk
a **cimbora.net** címen.

Az online megjelenést az Erdélyi Médiatér Egyesület teszi lehetővé.

Cimbora

kíváncsi diákok lapja

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Forrai Tibor, Gergely Edő,
Jakab Villő Hanga, Keszeg Vilmos, Kónya Éva,
Köllő Zsolt, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Vetrő-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Csillag István illusztrációja, Kusztos Júlia rajzaival
Borítóterv, könyvtypográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimbora-szerkesztőség: Szabadság tér 7. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimbora.net

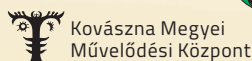
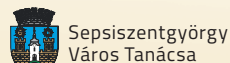
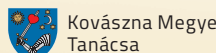
2021. április, XXXI. évfolyam

Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak

ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE1505V01455331500
BRD Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora
Cod fiscal: 8259184

TÁMOGATÓINK

Tartalom

Cimbirodalom

Arcok az előőrsből

Gothár Tamás: *bújócska; tompulás; a vén loco elszökött* 4. oldal

Leena Krohn: *Szfinx vagy robot (1.)*

Az ördögi leves 5. oldal

„Korafelnőtt” gyermekek (2.)

Szócs Imre: *A zafirember* 7. oldal

Cimbi olvasólámpája

JAKAB VILLŐ HANGA rovata

Hányféle lehet a szárazság? 9. oldal

Szín-tér

VETRŐ-BODONI BARNABÁS rovata

„Zenét hallok a fejemben, miközben alkotok”

A Szín-téren: Claudia Comte (1983) svájci művész 12. oldal

Csak 1 vers

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ rovata

Mircea Dinescu: A szabad mozgáshoz való jog 14. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Virágnevek vetélkedése 15. oldal

Hagyományos cigány mesterségek és foglalkozások

VÉGH BALÁZS BÉLA rovata

Mulattatás 20. oldal

Kamasz(Ok)

NÁDASDI CSILLA EMESE rovata

Munka vagy hivatás? 22. oldal

Edóságok

GERGELY EDŐ rovata

Nyelvlecke 24. oldal

Ti olvastátok

25. oldal

Ti írtátok

27. oldal

Otthon a természetben

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Utazgatás 28. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója

29. oldal

Keresztrejtvény

FORRAI TIBOR rovata

30. oldal

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata

Görög mítoszok virágai 31. oldal

Arcok az előőrsből

Sziasztok, **Gothár Tamás** vagyok. Csíkszeredában születtem 1995-ben, és úgy öt éve költöztem Kolozsvárra, azóta ott élek. 2014 óta publikálok verseket. Ezenkívül fordítani is szoktam néha, meg próbálkozom prózával is, bár még nem értek hozzá eléggé, azt hiszem. Eddig egy önálló kötetem jelent meg *váltás* címmel 2018-ban a Fiatallír Szövetségénél. Ezenkívül nem tudom, mit írjak ide, inkább kihúzó magam, a többi, a lényeges a versekben van, legalábbis remélem.

bújócska

„Aki tegnap voltál:
ma már nem te vagy,
Aki holnap léssz:
ma még nem te vagy.”
(Weöres Sándor: *Majdnem szonett* – részlet)

először tengerpartot rajzoltam.
tengerpartot rajzolni könnyű:
két vonalat kell húzni a lapra.
a felsőt vonalzóval, a másikat anélkül.
középen kékre kell színezní,
felül világosabb kékre,
és meg kell hagyni pár fehér foltot:

azok a felhők.
a legelső már nehezebb, mert
homokszínű ceruza nincs,
de kiszíneztem azt is.
majd napernyőket rajzoltam, meg pokrócokat,
egy fagyaltárust, és egy fát –
pedig tudom, hogy a parti homokban
nincsenek fák.
utána embereket, akik sört isznak vagy olvasnak,
de téged nem rajzoltalak oda,
magamat pedig a fa mögé –
másképp nem tudtam volna elbújni előled –
és hiába vártam, hogy megkeress.

tompulás

még télen tetováltad rám ezt az együgyű rajzfilm-medúzát
kértelek válassz helyettem – legyen ez mert olyan cuki –
mondtad azzal az állandó fülig érő vigyorral a képeden
mutattad a rajzaidat és arról beszéltél hogy még nincs
saját stílusod csak másolgatsz portrézol de hirtelen
félrekaptad a rajztömböt ne lássam a szkeccset
amit az előzetesben firkáltál akkor összhangba
került a tekinteted azzal a kuporgó alakkal
a kontúrokon kívül elkent grafitpor a testen
semmi részlet csak egy üres szempár
ahogy minden az ez sem a sajátod

csak egy állapot ami testet talált –
és ha tényleg egyek vagyunk isten
árva gyerek és tengernyi homokozó
várja a játszótársakat – mióta együgyű
medúzák úsznak a karomban
idegen vizek szivárognak át rajtam
langyos tengerek köpnek partra
miután olyan tisztára mostak
hogy elmarad a félelem is
és olyan áttetsző leszek
hogy csak a mély

a vén loco elszökött

nem szitált homokot a negro folyó partján
nem vágott utat a liánok között
nem talált ökölnyi gyémántot
a vén loco elszökött

nem hallott lövéseket a közeli csúcsról
nem képzelte hogy szólítja a hegy a vén loco –
vele együtt a keserédes záró jelenet

és nem látta soha
még madártávlatból sem são paulót

anyám arról beszél hogy zajlik otthon az élet

nem jártam itthon már majdnem egy éve
azóta lett új gyermek rámaradt a halványlila
cumis bögrém
abból issza este a gyümölcslevet meg a kakaót ►►

Szfinx vagy robot (1.)

Foto: Laura Böök (newyorker.com)

Leena Krohn (1947, Helsinki) a kortárs finn irodalom különleges és elismert alakja. Több műfajban is alkot: közel harminc megjelent könyve között találhatunk regényeket, novellákat, esszéket, valamint gyermek- és ifjúsági irodalmat. Filozófiát, pszichológiát, irodalmat és művészettörténetet tanult a Helsinki Egyetemen, művei gyakran filozofikus hangvételűek, visszatérő témái az ember kapcsolata önmagával,

a természettel és a valósággal, a mesterséges intelligencia és emberi élet viszonya, a fikció és a valóság határai.

A *Szfinx vagy robot* (*Sfinksi vai robotti*) című elbeszélésgyűjteménye először az interneten jelent meg 1996-ban a szerző digitális illusztrációival, majd pár évvel később könyv formájában is kiadták. Ezek a filozofikus-tudományos-fantasztikus történetek kilógnak a mese keretei közül, a gyermek és a felnőtt között lezajló párbeszéd olyan témákat dolgoznak fel, mint a téridő és a fekete lyukak természete, a gravitáció, az idő, a párhuzamos világok, álmok és valóság viszonya. A szövegek olvashatók lineárisan, de külön-külön is megállják a helyüket, szórakoztató valóságokba kalauzolva mind a fiatal, mind a felnőtt olvasókat.

A következő hónapokban a Cimpora lapjain bebarangoljuk a Krohn által feltérképezett lehetséges világokat, és útravalóként, hamuban sült pogácsa helyett, ezzel a gondolattal tarsolyunkban indulunk neki: *„Minden, ami nem lehetetlen, előbb vagy utóbb megtörténik. De néha még a lehetetlen is.”* ►►

►► a szobában ahol régen aludtam ott alszik ő is
ott cserélik a pelenkát ott takargatják
és rács helyett székeket támasztanak az ágyhoz
le ne essen álmában véletlenül

apám kérde tőle „ki a csokikirály”
de válasz nem érkezik
kérdi másodszor majd harmadszor
mire végre magára mutat és mosolyog
gyakorol járni támogatják ahogy lassan lépked
a súlyát elbírja de az egyensúlyt nem találja

anyám arról beszél hogy zajlik otthon az élet
nemrég megszülettek a kiscicák de már elajándékozták őket
korai volt az elszakítás – az anyamacska múlt héten még
kétségségesen kutatta át a lakás zugait

anyám azt mondja hogy otthon „körforog az élet”
hogy elválnak a dolgok mindig szinte ugyanúgy
célozva az új gyermekekre mert most már látja
a közös vonásokat: mióta így lefogyott
az elsoványodott arca olyan mint az anyém volt
már a fülei is kiállnak mint nekem gyermekkoromban

apám kérde tőle „ki a csokikirály”
sokadjára már mondja is hogy „én”
megtanulta

nagyanyám kint ül a nyári konyhában
az egyik szeme hályogos
de már a másiktól is kikopott a fény
néha nagyanyám ül kint a nyári konyhában
máskor csak ül odakint egy fehér széken
elsoványodott hasán rögtönzött biztonsági övvel
néha megismer próbál beszélni de útközben
elveszíti a mondatot ha mosolygok rá ő is
mosolyog

elrejttem az arcom a tenyerem mögött
majd a kezem hirtelen félrekapom és nevet

nagyanyám járni tanul újra meg újra
be a szobába pelenkacserére és vissza
útközben hullnak szürke hajára a levelek
testén sebek sarjadnak miközben gyűjtöm
a kolozsvári fűszerkertemhez anyámék
udvarából
a citromfűmagvakat és az erdő felől fúj a szél

► LEENA KROHN

Az ördögi leves

(Paha keitto)

– Lídia! – szólalt meg apa. – Ezt olvastad?

Apa egy cikkre mutatott a reggeli újság főoldalán, ahol általában csak hirdetések jelennek meg.

– Mi az? – kérdezte Lídia.

– A Nemzeti Egészségügyi Központ közleménye. Olvasd csak!

Lídia olvasni kezdte:

A közelmúlt egyes eseményei miatt minden állampolgárt óvatosságra intünk a levesek, kásák és különösképpen a forró italok kevergetésekor. Nem ajánlatos a folyadékokat túl

erőteljes, egyenletes, egyirányú és hosszú ideig tartó kavarással hűteni. A lehető legbiztonságosabb hagyni, hogy az étel magától lehűljön. Egyes, bár kétségtelenül ritka esetekben a kevergetés turbulenciát okozhat, ez pedig az ún. szingularitás kialakulásához vezethet.

A téstadagasztók szintén veszélyzónában vannak. Amennyiben a kavarek irányából szívóerőt érzékel, mindenképpen tolja távolabb a téstát, és fordítsa el tekintetét. Ha túl közről bámulja a turbulenciát, a veszély csak nő. A legrosszabb forgatókönyv szerint az ilyenfajta „féregjáratok” magukba szippantják az óvatlan kevergetőt. Jelen pillanatban nem létezik ismert eszköz a szingularitásban eltűntek visszahozására.

Polgártársak! Mértékletességre és elővigyázatosságra intjük önöket, mind az otthoni konyhákban, mind a nyilvános vendéglátói helyiségekben.

– Mit akar ez jelenteni? – nézett fel Lídia.

– Ez egy szükségszerű figyelmeztetés. Történt néhány baleset – válaszolta apa –, sajnálatos véletlenek. Ott van például Kauto bácsi esete.

– Mi történt Kauto bácsival? – kérdezte Lídia.

– Azt akard mondani, hogy még mindig nem hallottál róla? Múlt tavasszal történt, épp nekilátott egy tál káposztalevesnek, amit felesége egyenesen a tűzforró levesesfazékból mert ki a tányérjára. A farkaséhes Kauto bácsi pedig nagyon hevesen kavargatta a levesét, hogy hamarabb lehűljön.

– De hát mindenki ezt csinálja – mondta Lídia.

– Valóban. De szerencsére nem mindenkivel történik az, ami Kauto bácsival történt.

– Mi is történt Kauto bácsival? – kérdezte Lídia ismét.

– Az asszony hallotta a férj meghökken hangját – mesélte apa –, és feléje fordult. Annyit látott, hogy a tányéron örvény alakul ki, kissé hasonló ahhoz, ami a kagylóban jön létre, ha kihúzzuk a dugót. És nem tűnt el, pedig Kauto bácsi már abbahagyta a kavargatást. Épp ellenkezőleg, a leves dagadni, hullámozni és fröcsögni kezdett, mint a háborgó tenger. Hamarosan már a tányér sem látszott. A leves meg dagadt és dagadt. Ezzel egy időben Kauto bácsi kiejtette kezéből a kanalat, és a felesége látta az arcát elmerülni a leves örvényében. A hölgy ezt mesélte nekem: „Úgy nézett ki, mintha a tányér magába szívna. Észrevehetően keskenyebbnek és vékonyabbnak tűnt. Még mielőtt bármit is tehettem volna, a feje eltűnt abban a tölcészerű torokban. Egy ellenállhatatlan erő magába szippantotta. Valóságos boszorkányleves volt!”

– Borzasztó! – mondta Lídia.

– Az asszony belekapaszkodott férje hőzentrógerébe, de ekkor ő is elkezdte érezni az egyre erősödő szívóerőt. Azt mesélte, olyan volt, mintha a levesből egy óriási porzívó nézett volna feléjük. Azt mondta, hogy őt is ugyanaz a végzet érte volna utol, ha a férje nem rúgja le magáról. Biztos volt benne, hogy a rúgás mentette meg.

– Ördögi leves! – sóhajtott Lídia. – Na de mi lett Kauto bácsival?

– Eltűnt – válaszolta apa –, elmerült a leves örvényében. Nem sokkal a történetek után a helyzet megnyugodott, a hullámok lecsillapodtak, és az asztalon egy tányér közönséges, gőzölgő leves állt. A férfit azóta sem látták.

– Hogyan lehetséges ez? – kérdezte Lídia

Apa folytatta:

– Hát, nyilvánvaló, hogy a kavargatás hatására a forró levestömegben turbulencia alakult ki, épp ahogyan az Egészségügyi Központ közleményében áll. Nem gyakran, de történnek ilyen dolgok. Minden, ami nem lehetetlen, előbb vagy utóbb megtörténik. De néha még a lehetetlen is.

– Még mindig nem teljesen értem – mondta Lídia.

– Abban a pillanatban a téridő meggörbült és sűrűsödni kezdett. Ez az úgynevezett szingularitás kialakulásához vezetett, ami egy erős mágneses teret hozott létre. És ezt jól jegyezd meg: ha egyszer elérünk a szingularitáshoz, minden kiszámíthatatlanná válik. A szingularitásban a természet törvényei már nem érvényesülnek. Amikor Kauto bácsi a tányérja fölé hajolt, átlépett a bizonyos eseményhorizonton. Ezek után a folyamatot már nem lehetett megállítani. Senki nem tudott volna segíteni Kauto bácsin. Tudatlanságából fakadó lelkes kavargatásával ő maga okozta a balesetet.

– De vissza fog térni még? – kérdezte Lídia.

– Lehetséges, bár nem mondanám, hogy valószínű.

– És most egy más világban van?

– Lehetséges.

– De enni ott is biztosan kell – tűnődött el Lídia. – És talán létrehoz egy újabb szingularitást, amikor megkavarja a levesét. Ha akkor eszébe jutna, hogy visszatérjen ide...

– Reménykedjünk a legjobbakban!

– De – mondta Lídia – mi is bármikor eltűnhetünk, mint Kauto bácsi? Ugyanez megtörténhet velünk is, ha túl gyorsan kavargatjuk a levest vagy a kását vagy a teát a csészében?

– Ami egy emberrel megtörténik, megtörténhet bárkivel – mondta apa. – És egyébként is, mind a levesből jövünk. Egy óriási, forrongó leves ősi káoszából származunk, és egy napon oda is süllyedünk vissza. Nem kell pont úgy történnie, ahogyan Kauto bácsival, de előbb-utóbb meg fog történni. Velünk és az egész világgal.

– Ó, apa... Mikor?

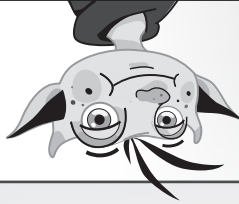
– Ki tudja? Holnap vagy százmilliárd év múlva – mondta apa.

– Ahaa – nyugodott meg Lídia, és kiitta a kakaóját.

Kusztos Anna fordítása

(Az eredeti szöveg forrása: <http://www.kaapeli.fi/krohn/sfinksi>)

„Korafelnőtt” gyermekek (2.)

Föld körüli utazásra hívunk, körbejárjuk a bolygót: túl korán és kényszerűen felnőtt gyermekekkel találkozunk, álmok és valóság határán. Olyan álmok ezek a szövegek, amelyek túlságosan is a valóságból nőnek ki. Vannak a világon gyermekek, akik roppant nehéz és veszélyes munkával próbálnak hozzájárulni családjuk vagy saját maguk mindennapi megélhetéséhez olyan mesterségekben, foglalkozásokban, amelyek létezését józan ésszel felfoghatatlannak tartjuk. Számukra mindez hétköznapi valóság, életükben semmi más nem létezik. Őket próbáljuk „megálmodni” új sorozatunkban.

SZŐCS IMRE

A zafíremler

Zo lement a partra, leöblítette arcáról a sárga port, megmosta a kezét, a lábát, aztán leült a folyó közelében egy dombra, sokáig elnézte a szemközti sárga halmokat, a hullámzó sárga füvet, a sárga dombok fölött feszülő szürkéskék eget, a folyó örvénylő sárga vizét. A folyóban nők és gyerekek álltak, a víz fölé hajoltak. Deszkából és bádogból ácsolt nagy szitákban mosták a homokot, amit a parton sorakozó fehér zsákokból lapátoltak. Megállás nélkül, gépiesen dolgoztak, mint valami robotok. Időnként valamelyikük kiemelt a szita alján maradt kavicsok közül egyet, a fény felé tartotta, forgatta, hunyorgva méregette, majd szájába tette, és folytatta a mosást, lapátolt, rázta a szitát, kiemelte a vízből, a nagyobb köveket kihajította, majd visszamerítette a szitát... kiemelt egy kis követ, nem sokkal nagyobb, mint egy rizsszemnél, a fény felé tartotta, hunyorgott, forgatta, befalta. (Este, amikor egyszerre, mintha vezényszóra, mindenki letette a lapátot, hátára vette a szitát, és kilábal a vízből, nagyjából félmaréknyi színes kavicsot köpött ki a markába.)

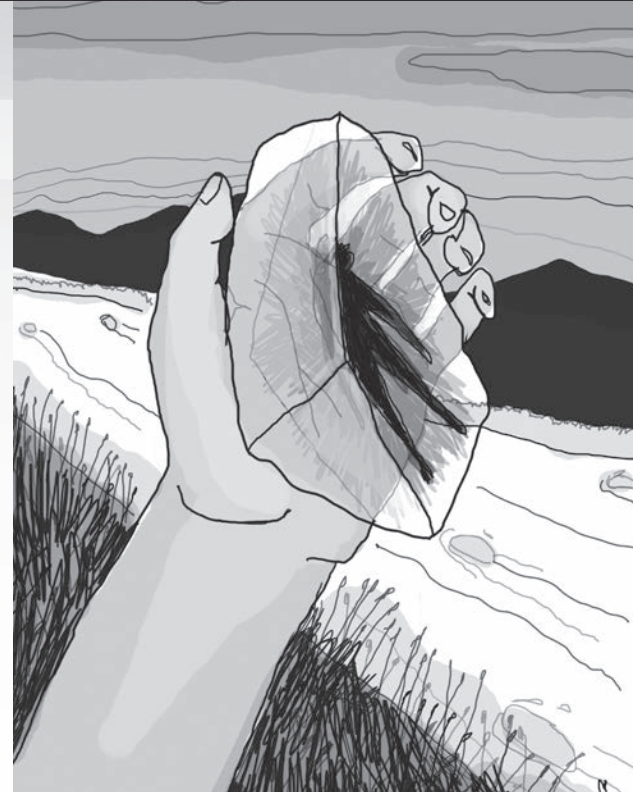
Nézte a vizet, a benne munkálkodó embereket. A nap nagy részét a föld alatt, sötétben töltötte. Most élvezte a napsütést, a levegőt, a szelet, a folyó csobogó hangját. Hagyta, hogy átjárja tüdejét a levegő. Kimerült testének jólesett heverni a napon, a meg-megélénkítő szél miatt szinte hűvösnek érezte a levegőt, pedig aki tehette, az árnyékot kereste. Hőség volt kint is, a föld felszínén, ám nem összehasonlítható a féreglyukszerű bányakna fullasztó, levegőtlen forróságával, ahol néha úgy érezte magát, mintha egy mohó fenevad, egy tűzokádó sárkány nyelte volna el, és a csákány segítségével kétségbeesetten próbálja kiánsni magát. Egyszer egy gyermekeknek szóló, színes rajzokkal illusztrált könyvben látott hasonlót. Már nem emlékezett rá, hol, és arra sem, látott-e könyvet azóta. Legalább tíz zsák homokos, agyagos kavicsot ácsont ki aznap, amit a társai a fából készült csigák segítségével a felszínre vontak, majd a lyuk bejáratától a fejükön egyensúlyozva a zsákokat, sorban, mintha

hangyák menekítenék a tojásokat a felforgatott hangyabolyból, a folyóig siettek azokkal.

A város, ahol Zo lakott, meglehetősen nagy volt, több ezren, de az is lehet, több tízezen laktak benne, és egyre csak gyarapodott, egyre csak özönlöttek ide az emberek északról, délről, keletről, nyugatról, az ország minden sarkából. Több nyelvet beszéltek itt, mint a világ nagy metropoliszaiban, mégis alig volt egy valamirevaló épület a nyílegyenes országút mentén kilométereken át elnyúló városban. Emeletes ház egy sem, téglából, betonból készült épület tucatnyi lehetett összesen, a többi deszkából, bádogból sebtében összeütött viskó, inkább vásári bódénak, mint lakóháznak, netán üzletnek, műhelynek néznék őket az ember. Ahol a házak véget értek, ezernyi lyuk tátongott körös-körül a földben, mintha gigantikus férgek vagy óriási földigiliszták élnének a város határában. Az új betelepülők sebtében összeeskábáltak egy minimális kényelmet nyújtó hajlékot maguknak, majd nekiláttak kiánsni a saját aknájukat, amelyek mélyén gyors meggazdagodásukat remélték megtalálni. Le kellett ásniuk, alá kellett ereszkedniük a sötét mélybe, ahol ritka és forró a levegő, és ahol mérges gázok törnek fel alattomosan, csak ezen az iszonyatos alagúton át vezethetett az útjuk a boldoguláshoz, a jóléthez. A legtöbben persze már évek óta ácsont, ereszkedtek alá napi rendszerességgel a félelmetes aknába, amelyek szűkek voltak és roppant veszélyesek, hiszen a mállekony földbe ácsont járatok gyakran beomlottak, élve temetve el a bányászt, aki óvatlanul túl szélesre kotorta azokat. A gyakori balesetek azonban nem rettentették vissza az embereket, hiszen tudták: kincset rejt a föld gyomra.

Kusztos láilla illusztrációja

A mesés vagyonokról, csodás meggazdagodásokról szóló mesék mindennap előjöttek este a tűz mellett, miközben a híg levest kanalazták vagy a maréknyi főtt rizst eszegették. Számtalan ilyen történet, eset vándorolt szájról szájra. Elég, ha egy verébtójsnyi vagy akár egy diónyi áttetsző, zöldes derengő zafírt találnak, azonnal eldobhatják a csákányt, az ásót, egy percet sem kell tovább ásniuk, tovább szenvedniük ebben az elátkozott sivatagban, az életük attól kezdve csupa derű és gondtalanság, csupa öröm. Többször persze rizsszem nagyságú vagy annál alig nagyobb kövekre bukkantak, amelyeket több órnyi sorban állás és tülekedés után eladtak a felvásárlónak, és általában csalódottan, lógó orral kullogtak haza néhány gyűrött bankóval a kezükben. Álmában mindenki csodás köveket, hatalmas rózsaszínű és kék zafírokat látott. Ezek az álmok, mint visszatérő lelkek, éjszakánként koponyából koponyába vándoroltak, felváltva végigálmodta őket mindenki a bányászok közül: derengő fényt látnak a tárna mélyén, amely, ahogy közelednek, egyre erősebb lesz, tyúktojás nagyságú, páratlan szépségű követ pillantanak meg a földön, s amikor utánanyúlnak, hogy felvegyék, kámforrá válik a kezükben, ők meg ott maradnak a sűrű sötétben, és nem találják a kijáratot.

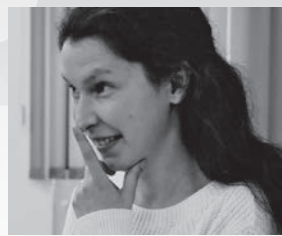
Zo elaludt a dombon, a folyó csobogása, az enyhe szél, a napsütés elbódította. Álmodott. És mint mindenki ebben a városban, amint lehunyta szemét és álomba merült, csodás kövekkel álmodott. Tengerparton állt. Igazából sosem látott tengert, álmában viszont többször is. Egy magaslatról nézte, hogy lent a homokos parton, félig a hullámzó tengerben emberek állnak körül egy partra sodródott hatalmas halat, talán bálnát. A férfiak közül néhányan hatalmas bozótívágó késekkel felvágják a hal hasát, amelyből nyomban színpompás drágakövek tömkelege tödült a lábuk elé, mintha zafír ikrái lettek volna a partra sodródó

halnak. Aztán egy folyóparton sétált, a folyót kétoldalt sűrű erdő, zöldellő buja növényzet övezte, nem sárga fű, száraz bozót és gyér lombosított baobab, mint a bányászok városa körüli kopár vidéken. A zöld lombok sűrűjében kékes fény villant, mintha valaki elemlámpával szaladna a dús aljnövényzetben. A fény egyre közeledett, és egyszer csak... kilépett a bokrok közül. Igen, egy ember volt, nem volt nála lámpa, mécses, ő maga világított, ragyogott, sugárzott, zafírkék fényt árasztott magából, zafírkékből volt tetőtől talpig. Amilyen váratlanul bukkant fel a sűrűből, ugyanolyan hirtelen tűnt el ismét a zöld levelsátor mögött. Zo utánvetette magát a sűrűbe. Szaladt az előtte táncoló, gyorsan távolodó kékes fény után. Ágak, levelek csaptak az arcába, de ő nem törődött ezzel. Utol kellett érnie a zafíremlert. Bár áthatolhatatlan rengetegnek tűnt az erdő, gyorsan szaladt, érezte, egyre jobban megközelíti, hamarosan el is éri.

Már csak néhány méter választotta el őket. Kértek egy szabályos, kör alakú tisztásra. A tisztás közepén szűk és mély lyuk sötétlett, egy bányakna, amelyben Zo és társai drágakövek után kutatnak. A zafíremler beugrott a gödörbe és eltűnt. Zo gondolkodás nélkül utánvetette magát. Zuhant, egyre csak zuhant. A levegő mind forróbb és forróbb lett. Egyszer nehezebben lélegzett. Egyszer csak úgy érezte, a lyuk aljára ért, anélkül, hogy megütötte volna magát. A zafíremler nem volt sehol. Ekkor mozogni, rázkódni kezdett körülötte minden, Zo hirtelen megértette, hogy nem is a föld alatt van, hanem egy hatalmas szörny, egy óriási kígyó gyomrába zuhant, forró és bűzös volt a levegő, alig bírt lélegezni, kapálózni kezdett, valamiben megakadt a keze, egy csákány volt az, minden erejét összeszedve megpróbálta kiszakítani az őt elnyelő szörny bendőjét, ekkor felébredt, de a fuldoklás nem szűnt meg, volt valami a torkában, nem engedte levegőhöz jutni, rázta a köhögés. Végül valahogy kiöklendezte azt a valamit. Egy zafírkő volt, nagyobb és szebb, mint az összes, amit valaha látott. Ösztönösen a szeme elé tartotta, megforgatta, ahogy mindegyiket szokta, hogy megvizsgálja, van-e benne repedés vagy buborék, ami rontja az értékét.

A kő tökéletesen áttetsző volt, közepében pedig egy kis alakzatot vélt felfedezni: emberre hasonlított.

Hányféle lehet a szárazság?

2020-ban jelent meg Rojk Tamás Szárazság című ifjúsági regénye, borítóján a betonkeménnyé szikkadt, feltöredezt talaj a kiszáradt, előregedett emberi bőrre emlékeztet. A Nappal szemben két fiatal egymás kezét fogja. Talán épp indulnak valahová.

Az éghajlatváltozás témája senkit sem hagy egészen nyugodni: azokat sem, akik tagadják katasztrófális, visszafordíthatatlan jövőbeli következményeit, és azokat sem, akik mélyen beleolvassák magukat a kérdésbe, tenni akarnak elene, akik saját vagy gyermekeik jövőjét féltik, akik együttéreznek bolygónk kevésbé szerencsés égtájain élő embertársaikkal.

Nem meglepő, ha egy ennyire aktuális és súlyos kérdésről egyre több, fiataloknak szóló szöveg is születik. A témához kapcsolódik Mészöly Ágnes és Molnár T. Eszter *Az emberek országa – Kalaallit Nunaat* című disztópiája vagy Zágoni Balázs *Fekete fény*-sorozata, amelyek világában szintén meghatározó tényező a természeti források kiapadása, a környezetszennyezés, a javak egyenlőtlen elosztása.

A témában megemlíthetjük a *Greta vagyok. Egy új, zöld nemzedék kiáltvány*a címmel megjelent kiadványt is, amely

nem irodalmi mű, hanem fiataloknak szóló ismeretterjesztő írás a Greta Thunberg tizenéves környezetvédő aktivista által indított mozgalomról, az éghajlatváltozásról és a politikai döntéshozók feladatairól. A *Szárazság* világában bekövetkezik mindaz, amire sok tudós előrejelzését követve Greta is felhívja a figyelmet: a jövő nemzedékei számára élhetetlen lesz a Föld. Rojk regényében pedig mintha helyenként visszacsengenének Greta szavai, csak már múlt időben írva: „*Ellopták az álmaidat és a gyerekkoromat az üres szavaikkal, pedig én még a szerencsések közé tartozom. Emberek szenvednek, emberek meghalnak, teljes ökológiai rendszerek omlanak össze. Egy tömeges kihálási esemény küszöbén állunk, és önök csak a pénzről és az állandó gazdasági növekedés tündérmeséjéről papolnak. Hogy merészellik?*” (Az Egyesült Nemzetek Szervezetének klíma-csúcstalálkozója, 2019)

Rojk Tamás regénye a közeljövőben játszódik, olyan világban, amely sokban hasonlít a napjainkban megfogalmazott tudományos előrejelzésekhez a globális felmelegedésről: „*a várható átlaghőmérsékletet vagy a mezőgazdaság átalakulását például nem én találtam ki*” – utal a szerző egy interjúban (pagony.hu) a regény megírásának hitelesen dokumentált alapjára, amelyet a fantáziavilág részleteivel egészített ki, írt történeté.

„2010-ben az ENSZ Közgyűlése **alapvető emberi joggá** nyilvánította az ivóvízhez és a megfelelő tisztálkodási és higiéniai lehetőségekhez való hozzáférést. Egy kisgyermek túléléséhez **naponta minimum 4–5 liter víz** szükséges, hogy inni, enni, fürödni tudjon. A **vízszegénység** a gyerekeket sújtja a legjobban: gyakran ők azok, akik iskola helyett órákon át, veszélyes terepeken gyalogolva szállítják a vizet a családjaiknak” – összegez az UNICEF Magyarország egy, a víz világnapján (március 22.) indított kampányban. Földünkön több mint 1,42 milliárd embert, köztük **450 millió gyermeket fenyeget a tiszta víz hiánya**. Ez azt jelenti, hogy 5-ből 1 gyermek nem jut annyi vízhez, amennyi fedezi mindennapi szükségleteit.” (Forrás: unicef.hu)

A Rojk-regény a sci-fi egy új ágához, a **cli-fi**hez, azaz **klíma-fikció**hoz sorolható: bár sokan műfajként hivatkoznak a **klíma-fikció**ra, a kifejezés főként a téma megjelölését

szolgálja, hiszen azok az irodalmi és filmes művek tartoznak ide, amelyek a klímaváltozás kérdését gyakran disztópia formájában dolgozzák fel.

A *Szárazság* története a 2050-es évek Budapestjén indul, katasztrófaregénynek megfelelő természeti és gazdasági klímában: a felszíni és felszín alatti vizek nagy része elapadt, az élővilág a környezetszennyezés és a felmelegedés miatt elhalt, a megmaradt folyók vize ihatatlan, s mindez gazdasági válsággal jár: a társadalom a valamennyivel jobban élő (nem éhező, szomjazó) kisebbségre, a „pénzesekre” és a város határán kívülre szorított többségre, az „ingyenélőkre” szakadt, akik a gazdasági válság következtében elvesztették megélhetési lehetőségüket.

A regény kezdetén két fiataalt ismerünk meg, akik egy budapesti gimnáziumban tanulnak: Daninak zártsága, tárgyilagos és szűkszavú kommunikációja, távolságtartása miatt nehéz teljesen beilleszkednie társai közé, Anikó pedig vidéki környezetből származik. A két fiataalt a rajzolás hozza össze, egy közös képregényprojekten keresztül alakul kapcsolatuk, és később, a történet igazán nehéz pillanataiban is ez a művészeti kifejezési forma marad titkos erőforrásuk.

„*Szereplőimnek fontos a művészet, valószínűleg azért, mert nekem is az. Az életet gazdagabbá teheti, segíthet mélyebben megélni egy-egy érzelmet, erősítheti az összetartozás-élményt alkotó és befogadó között, de megtaníthat kritikusan gondolkodni is*” – fogalmazott Rojk Tamás a pagony.hu-nak adott interjúban.

A regény első részén nem biztos, hogy mindenki könnyedén lendül át: mintha csupán előkészítené a történetet, nagyjából megtudjuk, hogy mi történt az eseményeket megelőző évtizedekben, hogyan élnek az emberek, megismerjük a szereplőket, családjukat, hogy milyen a sulis, a technológia fejlettsége, és kialakul a két szereplő közötti

bizalmi kapcsolat. Egy kicsit izgalmasabb lenne, ha az előkészítő részt sikerült volna a szerzőnek a történet egészébe beágyaznia, elszórnia, így viszont ki kell várni, amíg „beindul” a szöveg.

A könyv második és harmadik része már sokkal fordulatosabb, és bár továbbra is sok érdekes vagy ismerős technológiai, környezetvédelmi, társadalmi, gazdasági kérdés merül fel, ezek már inkább illeszkednek a szövegbe. Sok új, izgalmas figurát ismerhetünk meg, és ahogy a főszereplők kilépnek Budapest lezárt határain túlra, úgy tágul ki a regény világa is, amelyben megismerkedhetünk az igazság több másik szelvényével is.

„Ég a házunk, közben mi ülünk az asztalnál és veszszünk. Egyesek szerint nem is ég. Mások szerint nem teljesen biztos, ezért várjunk, amíg több bizonyítékunk lesz. Néhányan azt mondják, igenis, ég, azonnal tennünk kell valamit. A füst egyre fojtogatóbb, a meleg elviselhetetlen: ki tudja, kijutunk-e élve? És akkor felpattan az asztaltól valaki: Tűz van! Egyesek szerint ez botrány, hiszen még hátravan a desszert és a szivar, és nincs az az isten, hogy ők erről lemondjanak.” (Greta Thunberg: *Ég a házunk*)

Talán a regény befejezése a legrendkívülibb, mert a két fiatal szereplő, ahogyan a történet során nem visznek véghez hősiessé, erejük meghaladó tetteket, úgy a lezárában sem válnak hőssé, sem olyan példaképpé, amely meghaladná az olvasót. Kettős érzést hagy bennünk ez az ünneplés nélküli zárlat, hiszen felszabadító végsőzóra várnánk, ami reményt

adhat, hogy van lehetőség hirtelen fordulattal változtatni egy kilátástalan helyzetben. A *Szárazság* lezárásával viszont inkább Greta egyik realista gondolata cseng egybe: „*Nem reményre van szükségünk, hanem cselekvésre.*”

A Szín-téren:
Claudia
Comte (1983),
svájci művész

„Zenét hallok a fejemben,
miközben alkotok”

A Svájcban és Németországban élő alkotó gigantikus falfestményeket, installációkat, szobrokat, videókat készít. Nagy méretű, természetközeli szobrai interaktívak, esetenként kinetikusak, azaz mozognak, mozgathatóak, és a szabad ég alatt találhatók.

hogy a tágas tér oltóközpontként működik, így a vakcina mellett katarzisban is részesülhet a földi halandó.

Természeti környezetünk megővésére hívja fel a figyelmet, különös tekintettel az erdők, óceánok

„ÉN IS, MINT SOKAN MÁSON, ÉRZÉKENY VAGYOK AZ ÖKOLÓGIAI PROBLÉMÁKRA. MEGOLDÁSOKAT KELL TALÁLNI. ELPUZTÍTJUK A TERMÉSZETI KÖRNYEZETÜNKET, AMI AZ ÉLET MAGA, AMINEK MI IS RÉSZESEI VAGYUNK. MUNKÁIMMAL SZERETNÉM KIEMELNI A KÖRÜLTÜNK LÉVŐ TERMÉSZETET.”

A világvárvány idejére megnyitotta vidéki birtokának, műhelyének kapuit, és csoportos kiállítást szervezett. Jöttek is az előjegyzett látogatók, hogy szemrevételezzék a természet és művészet együttélését.

Beltéri kiállításokon is szerepelt, egyik alkotását például csak az utcáról lehetett látni, a kiállítótér hatalmas ablakain keresztül. Egy kastélybeli kiállítása úgy látogatható,

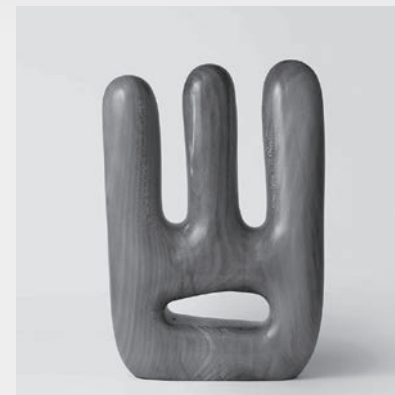

állat- és növényvilágának fennmaradására. Víz alatti kaktuszszoobrai nem feltétlenül szemünk gyönyörködtetésére készültek, hanem korallzátonyok felélesztésére, mintegy posztamens gyanánt. Annyi, hogy nem kocka-, hanem kaktusz formájú ez a talapzat, amely alárendelődik, felemeli a természetet. Érdekes gondolat, izgalmas értelmezhető szálakat kínál, ugye, hiszen a kaktuszról tudjuk, hogy víz nélkül, tikkasztó pusztaságban is megél.

Visszatérve a talapzat, posztamens gondolatához, az alkotó víz alatti szoborparkjához, az is kiolvasható ebből a gesztusból, hogy az ember itt megteremt a lehetőséget, amelyet többször elmulasztott már, gondolkodom itt a féktelen halászatra, mérgezésre, szennyezésre, és nem saját érdekeit, hanem a természeti egyensúly visszaállítását helyezi előtérbe. A szobrokra ültetett korallok végül is a biodiverzitás megerősítésére tesznek kísérletet.

A zene fontos szerepet játszik életében. Fuvólázott gyerek- és ifjúkorában, ez segítette ritmusérzékét, valamint különböző rendszerek megértését. Sok klasszikus és elektronikus zenét is hallgat, saját bevallása szerint dallamokat hall a fejében, amikor alkot. Figyeljétek meg ezeket a vonalas falfestményeit, ritmusuk, zeneiségük van, képviségükben pedig a kottákat idézik.

Ki lehet próbálni: segít vajon, ha dúdoltok rajzolás közben?

MIRCEA DINESCU

A szabad mozgáshoz való jog

(Dreptul la libera circulație)

Ahogy Shakespeare is megengedheti magának, hogy Desdemona zsebkendőjébe fújja az orrát, úgy én is torreádorosdit akarok játszani az Európét elrabló bikával, jőpofa töltőtollamat szarvai közé döfve csinálni ki őt, hogy érdekházasságot köthessek a nőjével, mert gondok nélkül akarom a francia, belga vagy német állampolgárságot, mint ama léhűtő, akivel húsz évvel ezelőtt találkoztam a novoszibirszki vonaton, s aki arról álmodozott, hogy a Vadkeletről egyenesen Izraelbe fog dobbantani, miután feleségül vette az öreg zsidó hölgyet, nem örömforrásnak, hanem szállítási eszköznek tekintve a nőt, s nem volt semmi keresztényi lelkifurdalása, elvégre Jézus is afféle *mènage a trois* gyümölcse.

Lövétei Lázár László fordítása

Diák olvasóim nagy része bizonyára 2007. január 1-je, vagyis Románia Európai Unióhoz való csatlakozása után született, így tehát bajosan tudják elképzelni, hogy az ezrefordulón mennyi tinta folyt fölöslegesen nálunkfelé is „jogharmónizáció” stb. témakörökben. Mint a sivatagban vándorló bibliai zsidók az Ígéret Földjére, úgy vágyakoztunk mi is az Európai Unió után, mert utazgatni óhajtván kellett volna nekünk is a Maastrichti Szerződés óta az uniós polgárokat megillető, szabad mozgáshoz való jog.

Egyesek, mint például Dinescu, verset is írtak ez ügyben. No de hogy lehet verset írni ilyen „száraz” témáról? Hogy lehet megcsinálni a verset úgy, hogy ne publicisztika, hanem tényleg vers legyen? Néhány dologra mindenképp fel szeretném hívni a figyelmeteket:

1. Ha már Európa után vágyakozunk, amikor nyilván illik megemlíteni a görög mitológiát (mint tudjuk, Zeusz hófehér bika képében rabolta el Európét);

2. Illik megemlíteni minden idők legnagyobb európai költőjét, William Shakespeare-t (aki látta-olvasta az *Othello*, a *velencei mór* című darabját, az tudja, milyen fontos

szerepet játszik Desdemona kendője a cselekmény bonyolításában);

3. Illik megemlíteni legalább egy világhírű európai „néphagyományt” (Dinescu a spanyol bika- viadalokat idézi fel);

4. Illik megemlíteni a keresztény örökséget is (igaz, esetünkben csontig le van butítva ez az örökség: Jézus mint egy érdekházasság gyümölcse);

5. Mivel Dinescu írja a verset, természetesen az önkritika se maradhat ki belőle, jelesül a Kelet-Európára olyannyira jellemző „trükközés” (feleségül venni egy nyugati hölgyet, akinek a segítségével aztán mi is kincseket érő állampolgársághoz juthatunk).

Hát valahogy így. S mindezt sziporkázóan szellemesen vagy gyilkos iróniával, ahogyan csak Dinescu tud verset írni!

Biztos vagyok benne, hogy *A szabad mozgáshoz való jog* nemcsak a román költő életművének egyik legreprezentatívabb darabja, hanem remekül jellemzi mindannyiunk kelet-európai nyomorúságát is. Engem legalábbis szó szerint visszarápított az ezreforduló környékére, 20–25 évvel ezelőttre.

Lám, egy vers milyen lazán tudja (a szabad mozgáshoz való jog nélkül is) ide-oda utaztatni az olvasót!

Mircea Dinescu román költő 1950-ben született Slobozián (fotó: 3dots.ro)

Bahget Iskander felvétele

A *golgotavirág* (*passióvirág*, *Krisztusvirág*) a néphit szerint Krisztus szenvedését jelképezi: a bibék a szögeket, a szörkösorú a töviskoszorút, a magház a keserű poharat, a levelek a lándzsákat

Isten kalapjának is nevezik a szirmai közül a harang nyelvéhez hasonlóan kilógó porzójú, lila vagy fehér kerti virágot, a *harangláb*at (*galambvirágot*)

A népnyelvben *ördögszekér*, *ördögmotolla*, *ördögrokolya* néven ismert növény elszáradt, leszakított bogáncsát összettel a mezőkön, utakon görgeti a szél

Virágok a hitvilágban

A réteket, erdőket, kerteket tavasztól ősziig tarkító virágok változatosságához talán csak neveik sokfélesége mérhető. A 16. századi nyugat-európai botanikakönyvekben a „barbár nevek” között felsorolt magyar virágnevek az évszázadok során sokat módosultak. Változásuk középkori kódexekben, kolostorok (gyógyfüvekkel gyógyító) szerzeteseinek leírásaiban, 16–19. századi fűvészkönyvekben, illetve népi növényneveink kutatóinak tanulmányaiban követhető nyomon.

A keresztény hit elterjedése az ókori mítoszokhoz fűződő nevek – *nárcisz*, *jácint*, *írisz* stb. – mellé újakat hozott, megszülettek azokhoz a bibliai személyekhez kapcsolódó elnevezések, akikhez a hívők betegségükben, bánatukban imádkoztak. *Isten kenyere* lett a papsajt, *Isten táskája* a pásztortáska, *Mária virága* a könnyeiből fakadt gyöngyvirág, *Mária ágyszalmája* az orbáncfű, *Boldogasszony rózsája* (a hiedelem szerint a villámcsapást elhárító) kövirózsa neve.

A nevekben szereplő gonosz szellemek gyakran utalnak a növények ártalmas voltára. Főként a rontás elkerülésének érdekében vált gyakorivá a népi nevekben az ördög és a boszorkány (*ördögbordája* lett a páfrány, *boszorkányfű* az ezerjófű).

Székely-magyar mondáinkra emlékeztet a *csabaíre*, a *Szent István-szegfű* vagy – a középkori legenda szerint a szent királyunk kilőtt nyílveesszőjével megtalált, a pestis gyógyítójának tartott (akkor *keresztesfű*nek nevezett) – *Szent László fű*ének neve.

A *csabaíre* (*vérfű*) annak a csodatévő fűnek lett a népi neve, amellyel a monda szerint Csaba királyfi gyógyította sebesült katonáit az Attila király halála utáni testvérharca idején

A lovagkorban a szeretetet jelképező *Szent István-szegfű* vagy *István király-szegfű* a népi hiedelem szerint István napjának éjszakáján gyűjtve segít megtalálni az elrejtett kincseket

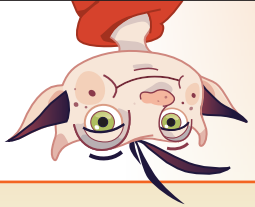

Az első évben illatos virágokat, a másodikban ezüstös, kerek termést hozó (*holdviolának* is nevezett) *júdáspeánz* a hiedelem szerint az árulására ráébredő Júdás földre dobott ezüstpénzeiből fakadt

A nyelvújítás korában a hőmérséklet változásának hatására széttáruuló vagy összezáruló szirmai miatt *tárnicsnak* nevezett virág a *Szent László fű*ve népi nevet kapta

Szűz Mária virágoskertje

A *Boldogasszony papucs* (vagy *Mária cipellője*) az alakjáról, rovarcsapdaként szolgáló, papucsformájú, ovális nyílású, sárga szíromleveléről kapta nevét

A *máriatövisről* azt tartották, hogy leveleinek fehér (klorofilhiányos) foltjai a menekülés közben gyermekét szoptató Szűz Mária tejének a növényre hullott cseppeire emlékeztetnek

A karéjos leveleiről és zöldessárga sátorvirágzatáról felismerhető *palástfű* egészségvédő, gyógyító hatásának köszönheti a *Boldogasszony palástja* népi nevet

A középkori hiedelem szerint a járványos betegségektől megvédő, koszorúként a menyasszony szüzességét jelképező *rozmarin*got a 16. században nevezték el *Szűz Mária* vagy *Boldogasszony fájának*

Az őszi rózsa réteken virágzó (préselt állapotban imakönyveket illatosító) rokona, a *varádcis* illata, illetve gyógyító hatására utaló neve a *Boldogasszony mentája* vagy *tenyere* lett

A sebgyógyító, gyulladáscsökkentő hatású, a hiedelem szerint a boszorkányoktól és az elemi csapásoktól védő *hegyi árnika*t *Mária fűvének* (vagy *Szent János virágának*) nevezték

A legelőkön, réteken a legkisebb szélben is megrezdülő kalászu *rezgőfű* egyik népi neve a *Mária könnye*

Az ezüstös levelű és szárú, bíborvörös virágú *bársonyos kakukkszegfű* 18. századtól ismert magyar népi neve a *Mária rózsája*

A szárával a gazdanövényre csavarodó, sárgás virágú élősködő növény, az *aranka* tájnyelvi neveinek egyike a *Boldogasszony haja*

A falusi kertek szép tavaszi virágát, a fürtökben nyíló, fehér vagy a piros színárnyalataiban pompázó, az 1848-as szabadságharc utáni években nemzeti virágnak tartott *szívvirágot* alakjáról nevezték el

A kerteket díszítő, az erdei irtásokon vadon növő, a népi hiedelem szerint a szemmel verés és a lidércnyomás ellen védő *gyűszűvirág* neve lecsüngő vörös, rózsaszín, sárga vagy fehér virágaira utal

A Magyarországon a 2020-as év gyógynövényének választott virág színéről kapta a *bíbor-* vagy *lángvörös kasvirág* nevet, középső részének alakjáról pedig a *kúpvirág*, illetve a *sünderőfej* társnevet

Virágnevek tájnyelvi változatai

A kerti és a vadvirágok közül néhány (*zsalya*, *rozmarin*, *rezeda*, *levendula*, *viola*, *rózsa*) ma is őrzi középkori, latin eredetű nevét, legtöbbjüket azonban vidékenként változó nevek is ismerik. Elnevezésük utalhat a növény élőhelyére (*kövirózsa*, *búzavirág*), nyílásának idejére (*estike*, *hajnalka*, *délig nyíló*, *pünkösdi rózsa*, *őszi kikerics*, *téltemető*), alakjára (*csengettyűvirág*, *harangvirág*, *sarkantyűvirág*, *oroszlánszáj*, *kakastaréj*), színére (*aranyeső*, *kék iringó*), illatára (*szagos müge*), ízére (*keserűlapu*, *édesgyökér*), hatására (*bolhahalál*). A gyermekláncfű mintegy ötven névváltozatából néhány: *májusvirág*, *buborékfű*, *kutyatej*, *Szent János füve* vagy (a hangutánzó) *pitypang*.

A népi nyelvben napjainkig fellelhetőek azok a túlvilági lényekhez, illetve szentekhez kapcsolódó virágnevek, amelyeket – a növényeket a 18. században rendszerező, tudományos nevezéktanukat kidolgozó, protestáns, tehát a szentek kultuszát tagadó – Carl von Linné néhány kivétellel (*benedekfű*, *borbálfű*) elvetett.

A vadvirágok népi nevét leggyakrabban azokkal a szentekkel társították, akiknek népnapja táján virágznak. A gyógynövények népi neve gyakran utal a betegségre, illetve testrészeire, amelynek gyógyítására használták (*forrasztófű*, *májvirág*, *tüdőfű*, *köszvényfű*). Hatékonyságuk a tapasztalat és a hiedelem szerint nemcsak gyűjtésük helyétől és idejétől függött, hanem megtalálójuk, a füvesasszonyok személyétől is.

A *rezeda* fájdalmat csillapító hatására utaló népi megnevezéseinek egyike a *toroköröme* (latin eredetű tudományos neve enyhítőt, gyógyítót jelent)

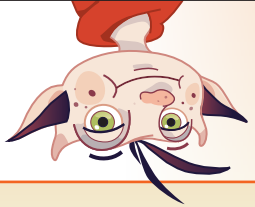
Az utak mentén, legelőkön virágzó, a hagyomány szerint a vasfegyver ütötte sebeket gyógyító, a záratok, bilincseket pusztá érintéssel nyitó *verbéna* a *vasfű* vagy *lakatfű* népi nevet kapta

A rétek, domboldalak gyönyörű kék színben virító vadvirága, az ókortól gyógynövényként használt *katáng* (*cikória*) feltehetőleg kemény, bunkóként használható magtokjának köszönheti a *Szent Péter ostora*, illetve *Isten ostora* népi neveket

A *salamonpecsét*, amelynek gyógyhatását a legenda szerint Salamon király ismerte fel, a gyökerén (az előző évek elhalt hajtásainak helyén) keletkező, pecsétre hasonlító, kerek „sebhelyeknek” köszönheti nevét

Virágok szentek nevével

A tavasz egyik első hírnöke, a József napja táján virágzó tavaszi tözike 17. századi fűvészkönyvekben említett neve a józsefvirág (Szent József-virág a lilium egyik tájnyelvi neve is)

A tavaszt hirdető kankalin kulcsosomó módjára lógó virágzatáról kapta a Szent Péter kulcsa nevet (a 18. századi fűvészkönyvek Szent György-virág, illetve József-napi virág néven is említik)

Szép tavaszi virágunk, a kakasmandikó (a 16. században Szent György-virágnak nevezett gyöngyvirághoz hasonlóan) a nyílási idejére utaló Szent György-virág nevet kapta

A sötétlila virágú, hosszú madárcsőrhez hasonló terméséről golyaornak (más vidékeken gémorznak, daruornak) nevezett virág a régi fűvészkönyvekben Szent Róbert füve néven is szerepel

A középkorban a vasfegyver okozta sebek gyógyítására használt (a népmesék hőseit feltámasztó, levágott testrészeiket visszaforrasztó) fekete nadálytő népi nevei a Szent Lőrinc füve, illetve a forrasztófű

Európában a Szent Benedek által alapított bencés rend szerzetesei kezdték először termesztetni kolostorkertjeikben a májat védő, emésztést serkentő, antibiotikus hatású benedekfűvet

A gyulladáscsökkentő bőrbetegségeket gyógyító, Szent Iván napján a tűzbe vetve a gonosz szellemeket elriasztó orbáncfű a 16. században kapta a Szent Iván-fű, illetve Szent János-fű neveket

A júniustól augusztusig virágzó, másfél méter magasra is megnövő szárán fürtökben álló, bíborvörös virágú erdei derécét (füzikét) a középkorban Szent Antal virágának nevezték

A régi idők „áldott” gyógynövénye, a nedves élőhelyeken Ilona napja táján – júniustól augusztusig – nyíló, aranyárga virágú lizinka tájnyelvi neve a Szent Ilona asszony virágának nevezték

A sarkantyúvirág neve (a hóvirág, őszirózsza, nefelejcs, árvalányhaj, galambvirág nevekhez hasonlóan) az Erdővidék polihisztoraként emlegetett Benkő József szóalkotása

Az őszirózsza réteken virágzó rokonának imola neve virágnévként Benkő József szójegyzékében, női névként Jókai Mór *Bálványos-vár* című regényében szerepel először

A sötétlila vagy kékeslila virágzatú – a középkorban kékgyöngyvirágnak nevezett – illatos kerti virágnak Gönczy Pál 19. századi pedagógus, botanikus adta a fürtös gyöngyike nevet

Virágnevek a nyelvújítás korából

Az első, magyar nyelven írt botanikai mű – népi növényneveink nyomtatásban megjelent legrégebbi forrása – Méliusz-Juhász Péter lelkész, író, botanikus Kolozsváron kiadott *Herbariuma* (1578).

A magyar botanikai szakszókincs tudatos fejlesztésére a 18–19. században, a nyelvújító mozgalom évtizedeiben került sor. Erdély növényvilágának tanulmányozásában úttörő szerepet játszott a lelkész, botanikus, nyelvész Benkő József, aki mintegy ezer magyar növénynevet ismertetett *Nomenclatura Botanica* (1783) című könyvében.

A növényneveket rendszerező és „a név nélkül való plántáknak” nevet adó Fazekas Mihály és sógora, Diószegi Sámuel műveiben (*Magyar Fűvész Könyv*, 1807; *Orvosi Fűvész Könyv*, 1813) közel másfél ezer – tájnyelvi, idegen nyelvből fordított, illetve saját alkotású magyar – növénynév szerepelt. A protestáns debreceni szerzőpáros mellőzte a szentekre emlékeztető, valamint az „illetlen, bitang” neveket, és helyettük újakat alkotott (*csillagfűrt, golyahír, iringó, nőszirm, tárnics, sisakvirág, harangvirág* stb.).

A nyelvújítás korának számos szóalkotása feledésbe merült. Nem lett *győzelemvir* a kardvirág, *oszloptüskörc* a kaktusz, *érzékeny mozor* a mimóza, és már nem tudjuk, mit takarhattak a *gyomlálókapaded estifű, egykalászú székenülő, nedveslaki olajfakad* nevek. Nyelvújítóink felbecsülhetetlen érdeme azonban, hogy virágainkat egységes, hivatalossá vált magyar neveiken nevezhettük.

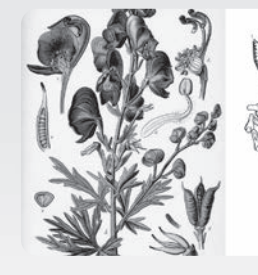
A nedves réteken kora tavasszal, a golyák érkezésekor nyíló, aranyárga – a nyelvújítás korában golyahírnek nevezett – virág egyik népi neve a Lukács evangélistára emlékeztető lukácsvirág

A pelyhes, ragadós szárú, éjszaka nyíló és mécsesként világító, illatával a beporzó rovarokat magához csalogató növény neve, a mécsvirág Diószegi Sámuel botanikus és Fazekas Mihály (a *Lúdas Matyi* szerzője) közös, 1807-es munkájában, a *Magyar Fűvész Könyvben* szerepelt először

Az utak szélén, legelőkön virágzó, szőrös szárú, méternyi magasra is megnövő, kék – nyelvét öltögető kígyóra emlékeztető – virágú kígyószisz neve a debreceni szerzőpáros szóalkotása

A *Magyar Fűvész Könyvben* tűnt fel először a középkori méregkeverők kedvelt, a mérgek királynőjeként emlegetett, sisakszerűen kiöblösödő szirmú növényének neve, a sisakvirág

Mulattatás

Zenélés, éneklés

A zene ősidők óta fontos szerepet tölt be a cigányok életében. Sok családnak fő foglalkozásként megélhetést biztosított már az őshazában is. A zenekar valamikor egyszerű, ritmikus kíséretet adott, hangszerei a tamtamok, egyszerű, legtöbb esetben kéthúrú hangszerek voltak. Magyarországon a cigány zenészek fokozatosan kiszorították a hazai igriceket. Játszottak a parasztnak, megtanulták népdalaikat. A tehetségesebbek az arisztokrata köröknek is muzsikáltak.

A 17. századra a magyar cigányok már nemcsak hallás után játszották a népdalokat, hanem átdolgozták, cifrázták, variálták is a melódiát. Ami a megélhetésüket illeti, éppen a muzsikálás volt az, ami a legjobbnak, legkönnyebbnek bizonyult. Sok tehetséges zenész főállásban dolgozott, de közepes tehetséggel is sikereik voltak még akkor is, ha alkalmasszerűen játszottak. A 18. század elején Magyarországon a cigányzene már nemcsak a népi kultúra részeként szerepelt, hanem az uralkodó osztály köreit is meghódította, nekik

köszönhetően bejutott az előkelőségek szalonjaiba. Az udvari bálók, események, ünnepek nem lehettek meg cigányzene nélkül.

A zenész cigányok „úri” cigánynak tartják önmagukat. Ritkán játsszák az autentikus cigány népzene, inkább az újabb keletű népies magyar műzenét kedvelik, a hallgatóság nagy része ezt ismeri el cigányzeneként. Hangszereik: hegedű, cimbalom, klarinét, nagybőgő, brácsa.

Az oláh cigányok általában csak önmaguknak muzsikálnak, hangszereik a tambura, a citera és ritmuskíséretként kanalak, kanna pufogatása, illetve szájbőgőzés a divatos. Ők játsszák a valódi cigány népzene, amely nagyon is különbözik attól, amit a cigányzenészek a zenés szórakozóhelyeken játszanak. A családokban évszázados hagyománya van ennek a zenélésnek.

Muzsikuskok a 20. században

Erre az időszakra kristályosodott ki egy komolyabb zenei előadó-művészet. Egy zenekarban több hangszeren is játszottak: zenekarvezető – primás, vezetőhelyettes – terc primás, 3. hegedű – kvart, 4. hegedű – kvint, brácsás, primabrácsás, violincsellós, nagybőgős, klarinétos, tárogató, cimbalmos. Ez a felállítás néha leszűkült 5–6 tagra, főleg a kereset miatt (bálók, lakodalom). Reprezentációs fellépések alkalmából a zenekar mindig a teljes létszámmal (15–20 tag) jelent meg.

A muzsikuskok tipikus rétegét alkotják azok, akik kotta nélkül, nagy virtuozitással játszanak, cifrázzák a temperamentumos csárdást vagy szívhez szólóan játsszák a mulatókat. Legcsodálatosabban akkor, ha nem pénzért, hanem magáért a zenéért muzsikálnak. A cigányzenészek imádják a zenét, de a megélhetés rákényszeríti őket, hogy pénzért játsszanak, ezért aztán a zenélésben a közönség ízlését tartják szem előtt. A 20. században gyakori jelenség, hogy a népdalok helyett slágereket, operettmelódiákat játszanak. Kiemelkedő magyar cigányzenészek: Magyar Imre

(primás), Rácz Aladár (cimbalmos), Járóka Sándor, Berki László, Boros Lajos. Egész dinasztiák viszik tovább a műfajt, muzsikájuk nem magyar népzene és nem autentikus cigányzene, de művelői világhírűek, munkásságuk része a magyar kultúrának.

Különös érdeklődésnek örvend az 1985-ben alakult budapesti Száztagú Cigányzenekar, amely az elmúlt évtizedekben az egész világon ismertté vált. Alapítója és zenei vezetője hosszú időn keresztül a mára már elhunyt Berki László. Virtuóz játékát az olasz közvélemény, elismerése jeléül, a „Gipsy Toscanini” elnevezéssel tisztelte meg. Az együttes számos kiváló muzsikussal, primással dicsekedhet, pl. Boross Lajos, Buffo-Rigó Sándor, Lendvai Csócsi József. Szólistájuk Bangó Margit, aki mind az öt kontinenst végigénekelte, és mindenütt óriási sikert aratott.

Egyéb mulattatók

Körhinta, céllövölde: a kárpáti cigányok egyik csoportja, az ún. szinto cigányok mutatványosokként, körhintásokként, céllövöldekként járkák az országot. Előbb gyerekek hajtották a körhintát (bolondkocsi, lánchinta), később áttértek a motormeghajtásra.

Cirkuszi mutatványosok: a cigányok a cirkuszoknál lóápolókként, kötél-táncosokként, mutatványosokként dolgoznak. A nyugati országokban bűvészek is.

Medvetáncoltatók: a medvetáncoltatók neve *ursari*. Ma ez a foglalkozás Erdélyben még helyenként előfordul.

(Forrás – Rostás-Farkas György: *Ősi cigány mesterségek és foglalkozások. Le romenge butya*. Budapest, 2000)

Czinka Panna, a legendás hírű hegedűművész

A cigányzene legismertebb és egyik legnépszerűbb alakja Czinka Panna, aki 1711-ben született Gömör megye Sajó-Gömör nevű helységében, ahol atyja Lányi János föld-birtokos udvari zenésze volt. Czinka Pannának tehát már az ősei is híres muzsikuskok voltak: nagyapja a Rákóczi-nótát komponálta, két nagybátyja Rodostóban halt meg Rákóczi Ferenc kíséretében. A kis Pannának korán megmutatkozott a tehetsége, nevelője, Lányi János kilencévesen Rozsnyóra küldte tanulni. Rövid időn belül minden mesterén túltett. Tizenöt évesen saját zenekart alapított, amely ismertté vált egész Magyarországon, de Lengyelországban és Erdélyben is nagy sikerrel játszott. Ura és pártfogója jóvoltából egész bandája egyenruhában járt, maga Czinka Panna is férfiruhában hegedült. Férje, Dani Kovács és muzsikusk volt. Négy fiuk és egy lányuk született, később belőlük tevődik össze a családi zenekar. Gömöri népviseletben léptek fel, Panna továbbra is férfiviseletben, karddal az oldalán állt közönsége elé. Erényes és dolgozó életmódját kortársai kiváló elismerésben részesítették. 1772-ben bekövetkezett halálakor szeretet és tisztelet övezte: temetésére a környék urai mind megjelentek, megadva kedvenc zenészeknek a végtisztességet. Halála után tömérdék vers jelent meg dicsőítésére; megénekeltek szépségét, virtuozitását, erényeit, szokásait, életét, halálát.

Czinka Panna átdolgozta nagyapja számos nótáját: *Háromszáz özvegy dala, Halottak tánca, Az ősök éneke* stb. Ő komponálta az ismert, *Repülj, fecskemadár* című dalt. Legsikeresebb szerzeményei: az 1735-ben keletkezett, *Kuruc dalok* című gyűjtemény, később pedig a *Magyar mulató* és a *Lassú magyar*. Tagadhatatlanul ő volt a 18.

század legnagyobb és legünnepeltebb cigánya, a legszebb primás, akinek érdemeit a kortársak elismerésben és jutalomban részesítették. Játékának hatása kimondhatatlan volt, egész ország hangolódott rá hegedűjének zengésére, dallamai visszhangzottak a szívekben, sok időbe telt, amíg utódainak újabb szerzeményei leszorították a színpadról az övéit.

(Forrás – Markó Miklós: *Cigányzenészek albuma*. Budapest, 1896. Újrakiadás: Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2006)

Vetró-Bodoni Barnabás illusztrációja

Munka vagy hivatás?

Most is, mint mindig, a TiniDráMa foglalkozásokon felmerülő kérdésekre keresem a választ. Néhány hete meglepődve hallgattam, hogy a kamaszaim a nyitókörben a pályaválasztásról kezdtek el beszélgetni. Látszott rajtuk, hogy a felnőttek előítéletének ellentmondva (a „bezzeg a mai fiatalok” kezdetű örökzöldekre gondolok) többeket foglalkoztat a kérdés, igen-csak mélyen.

Miért dolgozunk?

Első olvasatra bárki felszisszenne (a tinédzser pedig fel is fog): micsoda kérdés?! Hát azért, hogy legyen pénzünk, el tudjuk magunkat tartani, felnőtt, független emberekké váljunk általa. Megvehessük azokat a szükséges és vágyott tárgyakat, élményeket, amelyeket szeretnénk.

Azonban ennél talán többről van szó. Mint tudjuk, a munka által fejlődik az ember személyisége, hiszen létezik közösségi dimenziója is, mivel az életünk más emberek munkája által válik szebbé, könnyebbé.

Mi is a munka?!

A Magyar értelmező kéziszótár szerint a munka valamely célra irányuló, tágabb értelemben testi és szellemi erőki-fejtést kívánó céltudatos, tervszerű, a társadalomra nézve hasznos emberi tevékenység.

A társadalomtudományokat, az etimológiát (a szavak eredetének vizsgálata), a történelmet és a pszichológiát hívjuk segítségül, hogy megvizsgálhassuk, mit is értünk munka alatt. Megnézzük, hogyan változott a fogalom, illetve a hozzá fűződő érzelmeink az évszázadok során. Elképzeljük, vajon milyen lesz a munkavégzés és a társadalom, amire ti felnőttek lesztek.

Napjainkban a fiatal munkavállalók arra törekednek, hogy a munkával töltött idő, az egyéb kötelességek, a szabadidő és a pihenés egészségesen arányosan legyen jelen egy munkahét során. A beteljesedett élethez azonban sok embernek elengedhetetlen az a tudat, hogy a munkájának társadalmi haszna is van. Azoknál az embereknél, akik egy felesleges munkáért kapják az igencsak vaskos csekket hó végén, rövid időn belül kiégést és depresszív jegyeket figyeltek meg.

Érdekes megjegyeznünk, hogy a munka szavunk szláv eredetű, eredeti jelentése: kín, gyötrelme, szenvedés, erőfeszítés, vesződség.

A hivatás a munka szinonimája vagy valami egészen más?

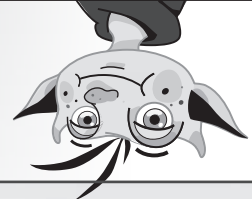
A hivatás szó a latin *vocatio* 'elhívás, elhivatottság' szóból ered. A magyar, valamint német és angol megfelelői egyaránt bibliai eredetű fogalmak, ahol az elhívás Isten által történik, magát a szót azonban gyakran használják világi értelemben is.

Az orvosi, tanári vagy segítői szakma

olyan elhivatottságot igényel, ahol a magasztos célok könnyedén értelmezhetők – az ilyen munkakörökben dolgozó emberek életcélja is sok esetben az, hogy a világot jobb helyé tegyék munkájuk által. Azonban nem csupán ezek a szakmák válhatnak magasabb minőségben megtapasztalt

kötelességgé. Ha egy munkát szívvel végzünk, bármi lehet hivatás!

A környékünkön van egy bolt, ahol az üzlet tulajdonosa rendszeresen beszélget a vásárlókkal, és többször láttam, tapasztaltam, hogy megajándékozta őket egy-egy körtével vagy almával. Mondanom sem kell, szeretek ide visszajárni. A másik példaként egyik barátnőm vállalkozó apukáját idézem ide: cége húsz éve töretlenül nyújt a munkájukon keresztül stabilitást és biztonságot az alkalmazottaknak. A cégvezető papát nehezebb időkben az motiválta, hogy olyan megoldást találjon, amely lehetővé teszi, hogy alkalmazottait megtartsa. Az adott neki emberfeletti erőt, hogy úgy érezte, felelősséggel tartozik azokért, akik neki dolgoznak, a céget egy nagy családként fogta fel, és az anyagi segítségen túl mint ember, talán mint barát is ott volt nekik.

Változóban a munkaerőpiac

Tudtátok, hogy a ma is működő oktatási rendszert az ipari forradalomnak köszönhetjük? A hirtelen megjelenő tömegtermelés gyártási folyamataihoz olyan munkásokra volt szükség, akik megértik az egyszerű utasításokat, akiket meg lehet tanítani a gépek kezelésére és akik fegyelmezetten tudnak dolgozni.

Nem igazán történtek érdemi változások az elmúlt évtizedekben sem, az iskolarendszereknek nem sikerült érdemben változniuk, azokhoz az elvárásokhoz alkalmazkodniuk, amelyeket a mai munkaerőpiac elvár.

Robotika, mesterséges intelligencia... és velünk, emberekkel mi lesz?

Mivel az ember igyekszik minél kevesebb vesződséggel élni, olyan eszközöket fejlesztett ki, amelyek megkönnyítik a munkáját – vagy ki is váltják azt. Emiatt a munka jellege és határfoka a történelem során folyamatos változásban van. Gondoljunk csak József Attila Mamájára, aki mosónő volt, vagy épp a bányászokra – szakmájukban a közös az, hogy életveszélyes és egészségkárosító a foglalkozásuk. Azokat a munkaköröket, amelyek az elmúlt évszázadban tömegek életét rövidítették meg, ma ipari vagy háztartási mosógépek és jórészt gépiesített bányászat „oldja meg”.

Örülünk, hogy a gépek megkönnyítik az életünket, illetve hogy ezeknek a gépeknek az előállítás, tervezése, fejlesztése, kiszállítása, árusítása és szerelése új munkaköröket hozott létre. Természetesen az első ipari forradalom óta kárognak a borúlátó tudósok, hogy az egyre nagyobb mértékben

teret nyerő gépiesítés elveszi majd az emberektől a kenyeret, de eddig nem váltak be ezek a sötét jövőképek.

A világ és maga a munkaerőpiac is eszeveszett iramban fejlődik. Vekerdy Tamás pszichológus, író, a „rossz gyerekek” pártfogója szerint a következő 40 év 100 szakmájából 60-at még nem ismerünk. Mit jelent ez a gyakorlatban? Azt, hogy amit a szüleim és a nagyszüleim sulykoltak belém – „tanulj valami szakmát, helyezkedj el egy jó munkahelyen, hogy utána onnan mehegy nyugdíjba” –, mára elképzelhetetlen. Az én nemzedékemnek már egész életében képeznie kell magát, ha nem akar kiesni a haladás ritmusából.

Yuval Noah Harari izraeli történész így vélekedik az előttünk álló évtizedekről, vagyis a ti jövőtökről: „Az ipar fejlődésének korábbi hullámai alkalmával, az automatizálás kapcsán az emberek számára nem okozott gondot átállni egyik alacsony képzettséget igénylő rutinmunkáról a másikra. 1980-ban egy munkanélkülivé vált gyári munkás elmehegett pénztárosnak egy boltba, mivel a váltáshoz csupán csekély mértékű átképzésre volt szükség. Ha azonban egy bolti pénztáros vagy egy textilgyári munkás 2050-ben a robotizálás miatt elveszíti az állását, aligha lesz képes rákkutatóként, drónkezelőként vagy egy ember-mesterséges intelligencia (MI) bankár csapat tagjaként elhelyezkedni.” Harari nagyon sokat foglalkozik műveiben a mesterséges intelligencia és a robotok, valamint a társadalom kapcsolatával, elképzelései szerint 2050-re MI-ember együttműködés várható, azonban lesz egy olyan embertömeg, amely feleslegessé válik majd. A társadalom, a politika, valamint az egyén felelőssége lesz majd, hogy ezekre a kérdésekre megoldást találjon.

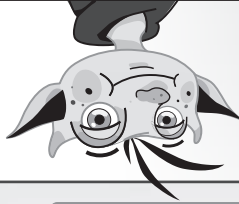
Nem szeretném negatív, borús jövőképpel zárni soraimat, ezért azt javaslom, látogass el a

www.cimbora.net oldalra, a Cimbora Tér lapfül alatt található a rovatom. Az e havi témához gyakorlati tanácsokat olvashattok majd ott a pálya- és iskolaválasztással kapcsolatban, legyetek akár kisiskolások, akár licisek.

Yuval Noah (fotó: Mark Weaver / Wall Street Journal)

Nyelvlecke

Kilencévesen megműtöttek vakbélgyulladással Brassóban. Öt napot kórházban töltöttem. A szüleim csak este tudták meg, mi történt velem, ugyanis ők éppen a nagyobb testvéreim számára kerestek iskolát Brassóban. Ez idő alatt engem a legnagyobb testvérem kíséretében, aki csupán tizenhat volt akkor, elvitt a mentő. A nővéremet hazaküldték, én pedig többszöri román nyelvű interjún estem át, aztán, amikor fennakadtunk azon, hogy a pince tetejéről, kb. két méter magasból történt leugrásaim előtt vagy után hánytam, tolmácsot is kerestek, de úgy se jutottunk előbbre, mert a válaszom ugyanaz volt, előtte is, utána is. Az orvosok hümmögését felváltotta egy terebélyes ember, aki bejött elköszönni, ő volt a főorvos, épp indult volna haza.

– Mi van ezzel a gyerekekkel? – kérdezte.

Miután előadták az egész történetemet, hogy igazából kétoldali bokaficammal mentem el a falusi orvoshoz, de olyan sápadtam, hogy az továbbküldött Kóhalomba, és amire odaértem, már csak a mentőbe tudtak betuszkolni, most pedig itt ülünk, és nem tudnak dűlőre jutni, hogy mi bajom lehet, az orvos azt mondta, azonnal készítsenek elő műtétre. Ezt nem nekem mondta, hanem az orvosoknak, a tolmács asszisztensnő végig velem maradt, miközben felpakoltak a műtőasztalra. Volt egy kis asztalkán egy süti, azt mondták, azt megehetem, ha belelélegzem egy pumpába. Meg hogy csak visszarakják a

kificamodott bokámat. A sok hánnyal jól legyengített, úgyhogy örömmel lélegeztem bele a pumpába.

Hajnalban egy kórházi szobában ébredtem iszonyú szomjasan. Körülnézve felfedeztem egy kagylót csappal. Leszálltam az ágyból. Meglepődve tapasztaltam, hogy nemcsak a bokáimat pólyálták be, de az egész törzsemet. Sokat azonban nem töprenkedtem ezen, igyekeztem inni. A tenyerembe engedtem a vizet, ittam pár kortyot, amikor valaki megszólalt:

– Fetișo, vrei să mori?

Meglepődve néztem hátra. Egy nagyon szép kislány ült az egyik ágyon, ő kérdezte tőlem románul, hogy: te kislány, meg akarsz halni?

– Nem – feleltem, ugyancsak románul.

– Ha iszol, meghalsz.

Nem értettem. Tanácstalanul álltam. A kislány folytatta:

– Megműtöttek vakbéllel, még egy darabig nem szabad innod.

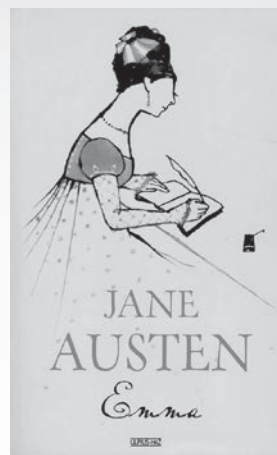
Románul a vakbélgyulladás *apendicită*. Nem egy olyan szó, amit a szüleim román barátaitól vagy az iskola udvarán játék közben hallhattam volna. Se megérteni, se megjegyezni nem tudtam. De annyit megértettem, hogy megműtöttek. Biztosan a bokámmal, gondoltam. Lehet, hogy eltört. De vajon miért fáslizták be a hasamat is? A kislány, látva töprenkedésemet, elkezdte magyarázni, mi a vakbélgyulladás, s hogy neki is az van. Ezzel a kislánnyal aztán összebarátkoztam. Egy idő után kiderült róla, hogy nem lány, hanem fiú, csak mivel én ilyen szép fiút még életemben nem láttam, azt hittem róla, lány. Annnyira összebarátkoztam, hogy a testvérén keresztül, aki naponta látogatta, még szerelmi vallomást is küldött nekem, magyarul. Passzióból ugróversenyt szerveztem, minél messzebb kellett eltolni az ágyakat egymástól, és az nyert, aki a legnagyobb távot át tudta ugrani. Nyertem. ▶▶

▶▶

Balázs Blanka Margit
Jane Austen: Emma

Amikor nemrég újraolvastam a *Büszkeség és balítéletet* Jane Austentől, ismét teljesen beleszerettem az író stílusába, és vágytam még valami hasonlóra. Az *Emma* kézenfekvő választásnak látszott, mivel a családom már régóta ajánlgatta, ráadásul tavaly újra megfilmesítették. A könyv pedig minden kimondott és kimondatlan reményemnek eleget tett, igazi Austen-regény hihetetlenül emberi szereplőkkel, sok humorral, sok drámával, félreértéssel és romantikával.

Emma Woodhouse, a történet huszonegy éves főszereplője mindent megkapott az élettől: szép, okos, gazdag, derűs természetű, és amióta csak az eszét tudja, mindig szerető család és barátok vették körül. Miután imádott nevelőnője férjhez megy, Emma nagyon magányos lesz, noha (saját elmondása szerint) valójában ő maga intézte el a házasságot. A lány úgy dönt, új barátnő után néz: szárnyai alá veszi a bizonytalan származású Harriet Smith-et, és tulajdonképpen itt kezdődnek el a bajok. Emmának ugyanis van egy rossz szokása: nagyon szeret belepiszkálni mások magánéletébe. Ez viszont nem veszélytelen mulatság, és miközben elszántan igyekszik férjet találni

újodonsült barátnőjének, ezt bizony maga Emma is megtapasztalja. Az ügyet csak tovább bonyolítja a hirtelen felbukkanó Frank Churchill, Emma volt nevelőnőjének mostohafia, aki tagadhatatlanul vonzó fiatalember, viszont egyértelműen furcsán viselkedik. De nem csak ő, hiszen, úgy látszik, Hartfieldben, Emma szülőfalujában mindenkinek akad egypár titka. Képes lesz ezeket kíváncsi természetű főszereplőnk végzetes félreértések nélkül kifürkészni? Naná, hogy nem. Még szerencse, hogy ott van neki a sógora és egyben jó barátja, Mr. Knightley, aki mindig igyekszik a helyes útra terelni őt. Vajon idejében ráébred a lány arra, hogy mekkora hibát követ el valójában? És persze minden Austen-könyv legfőbb kérdése: hogyan és főleg kinek az oldalán találja meg

▶▶ A szobánkból nyílt egy másik, üres terem, az oda vezető utat elállta egy szekrény. Együttes erővel, bevonva az amúgy mindig megszállottan kártyázó két másik szobatársunkat is, sikerült eltolni. Abból a teremből nyílt egy terasz, boldogan vonultunk ki mindannyian, s felfedezve, hogy az egyik ismerős asszisztensnő pont az én szüleimmel beszélget, ugyanilyen boldogan le is kiabáltam nekik. Az asszisztensnő egyáltalán nem örült a boldogságomnak, azt kiabálta, hogy azonnal menjünk vissza a szobánkba. Volt az egyik kórteremben egy roma lány, az egyetlen az egész emeleten, aki tudott magyarul. Vele is összebarátkoztam. Esténként, villanyoltás után átmásztunk a nagyobb fiúk szobájába, be az ágyak alá, ott hallgatóztunk, míg észre nem vettek, megkergettek, hogy kapják el a grabancunk, mi a sötétben befutottunk egy üres kórterembe, s ott az ágyak alá jól elbújtunk.

A sok új barátom és kalandom köszönhetően olyan gyorsan gyógyultam, hogy a negyedik napon már ki is engedtek volna. De mivel a szüleimnek előtte lévő napon azt mondták, hogy csak az ötödik napon engednek ki, aznap nem jöttek be. A negyedik napot az ablakban töltöttem, várva a szüleimet. Így barátkoztam össze az egyik fiúval, aki szintén sok időt töltött

az ablakban. Kérdezgetett a családomról, én válaszoltam. Látva, hogy egyre inkább nekikeseredem, megvigasztalt.

– Ne aggódj – mondta –, érted holnap eljönnek a szüleid, értem nem jön el anyám.

Nem értettem.

– Már több hete bent vagyok, pedig csak pár napra fektettek be. Elhagyott anyám. Innen valószínűleg árvaházba visznek.

A szívem majd' meghasadt. Néztem ezt a nálamnál csak egy kicsivel nagyobb fiút, aki kedves, szép, udvarias, akivel olyan jó volt együtt ülni az ablakban, és azt éreztem, hogy nem jutok szóhoz. Először éreztem meg valami, addig számomra elképzelhetetlen életet. Valamit, ami az én kicsi világomon ijesztően messze túlmutat. Legszívesebben hazavittem volna őt magammal, testvéremnek. De csak ültem ott, és semmit nem tudtam mondani. A gyerek kedvesen nézett, vigasztalt, minél szomorúbb lettem, annál inkább. Nem tudta, hogy én már rég nem magam miatt, hanem miatta vagyok szomorú.

Emma ennyi kaland és dráma között a boldogságot? Ha érdekel, olvasd el a könyvet!

Nagyon tetszett a regényben az, hogy a szereplők mind igazán életszerűek, nem nehéz azonosulni velük. Azt is nagyon élveztem, hogy a könyv hagyja az olvasót találgatni, elméleteket gyártani, ezért amikor minden titokra fény derül, büszke lehet önmagára a fantasztikus megérezése miatt, vagy éppen újra átlapozhatja az egész könyvet, mert *micsoda, ilyen nincs, semmi az égvilágon nem utalt rá, hát ez nem lehet igaz!*

Ajánlom tehát ezt a regényt mindenkinek, aki szereti a fordulatot, helyenként detektívstorinak is beillő

szerelmi történeteket, a rengeteg bonyodalmat, a hibáikkal együtt is szerethető karaktereket, akit érdekel, milyen volt az élet Anglia vidéki részein a tizenkilencedik század elején, aki (mint én) szereti Jane Austen stílusát, aki kíváncsi, vajon mi minden játszódhat le egy küssé elkényeztetett úrilány (szabad idejében lelkes házasságszerző) fejében, és persze azoknak is, akik csak simán kedvet kaptak hozzá. A szórakozás garantált!

Mészáros Eszter Patrick Ness, Siobhan Dowd: Szólít a szörny

A regényt még nagynéném ajánlotta, és ha ő mondja, hogy egy könyv nagyon jó, akkor vagy lefizették, vagy valóban fantasztikus könyvről van szó. Tehát el kellett olvasnom, és reménykednem, hogy a második forgatókönyv szerint különleges olvasmányról lesz szó.

A könyv illusztrált változatát olvastam, ezt a formát általában ki nem állhatom, de ez esetben hangulatot adott a könyvnek. Egy fiúról szól, Conor O'Malley-ről. Az anyukája beteg, az apukája pedig Amerikában él az új feleségével. Conornak rémálmai vannak, mindig ugyanaz. Egyik éjjel, amikor felébred a rémálmából 12:07-kor, megjelenik egy szörny, aki igencsak ijesztő, de a maga módján segíteni szeretne Conornak, s így ráveszi, hogy beismerje magának az igazságot.

A *Szólít a szörny* határozottan az egyik legeslegjobb könyv, amit olvastam, elég gyakran *Harry Potter* és *a halál ereklyéi*-hangulata van. Igencsak elgondolkodtató könyv, valós problémákkal foglalkozik egy félig fantáziavilágban.

A történet váza egy kicsit klisés, mégis olyan realiztikus szemszögből láttatja, és olyan módon van megírva, hogy még ezt se mondhatom negatívumnak.

Úgy érzem, hogy a szereplők közül a legkönnyebben Conor O'Malley-t tudnám bemutatni. Tehát nem őt fogom választani, hanem a szörnyet, a tiszafát, az Örök Zöld Embert. A tiszafa a Conorék házával szembeni dombon áll a temető kertben. A szörny csak „élet és halál” dolgában jár, Conorhoz pedig azért jön, hogy elmondjon neki három történetet, és meghallgasson egy negyediket, ami az ő igazsága lesz. Elsőre igencsak temperamentumos

és erőszakos, agresszív úriembernek tűnik a tiszafa, de a végére egészen kedvelhető alak lesz. Miután elmondja mind a három klassz, csavaros történetet, ráveszi Conort, hogy beismerje a rémálmai jelentését, az igazságot, hogy szeretné, vége legyen az anyukája szenvedésének, de azt persze nem, hogy meghaljon. Ezek után Conor elmegy a kórházba, kis küsséssel a szörny is csatlakozik hozzá. Megvárja Conorral, amíg

meghal az anyukája. Ahogy mondtam, egész kedvelhető lesz a végére a tiszafa is, nem hagyja magára Conort.

Szomorú és elgondolkodtató, közben elképesztően jó regény a *Szólít a szörny*, egyszer mindenkinek el kell olvasnia. Annak azonban nem ajánlanám, aki éppen könnyű, szórakoztató olvasmányra vágyik.

Az ajánlókat, az értő gondolatokat köszönjük a kolozsvári Apáczai Csere János Elméleti Líceum 7. osztályos tanulóinak!

Ha izgalmas művet olvastatok, vagy saját szépirodalmi alkotással kísérleteztetek, ti is bátran küldjétek el nekünk a szövegeket. Szívesen válaszolunk, visszajelzünk, a legjobb munkákat közöljük is.

A feladat fogalmazás megírása volt, Karinthy Frigyes jól ismert, A rossz tanuló felel, A jó tanuló felel című humoreszkjei alapján. Az elvárt szövegalkotási feladat egy saját emlék, élmény szövegbe öntését jelentette, ahol „életre kel” a rossz tanuló életélmény. Nos, életre kelt, diáknak, diáktársnak, tanárnak egyaránt prima anyagként

az önreflexióhoz. Ezért is gondoltam, hogy annak, aki Cimborát olvas, szintén érdekes lehet az eredmény, úgy is, mint olvasó, úgy is, mint diák, úgy is, mint tanár, alias „hóhér”. (Oláh József magyartanár)

Péntek 13.

Eléggé ironikusnak érzem, hogy az eset épp péntek 13-án történt. Na nem mintha babonás lennék, de azért ez mégse lehet véletlen.

Reggel az iskolában még viccelődtem az osztálytársaimmal a dátumon. „Ma biztosan valami rossz fog történni velem”, mondtam, de egy percig sem gondoltam komolyan.

Eljött a magyaróra. A magyarórák a kedvenceim, így most is izgatottan vártam, ma mi lesz a téma.

Az óra kezdetével meg is tudtam: csoportba rendeződve néhány vers összekeveredett sorait kell sorrendbe tenni. A feladat egyszerűnek tűnt, de szerencsétlenségünkre a csoport egyik tagja megfogta a kis cetliket, és az egészet egy kupacba tette. Így már nem csak a sorok, de a két vers is összekeveredett. Igazából egész jól szórakoztunk a különböző képtelen variációk összerakásával, így kívülről úgy tűnhetett, hogy nem vesszük komolyan a feladatot. Észre se vettük, és az órától már csak öt perc maradt. A mi két versünk sorai pedig még mindig szétszórva heverték a padon.

A tanár ekkor jött oda. A többi csapat már régen készen volt. Éppen ezért nem lepődtem meg különösebben, amikor megkaptuk a figyelmeztetést: ha nem végzünk óra végéig, a csoport összes tagja négyest kap.

Tudtuk, hogy nem vicc. Görcsösen hajoltunk mindannyian a cetlik fölé, és reszkető kézzel próbáltuk összeilleszteni a darabokat. Végül elkeseredésünkben már nem is a szövegre fókuszáltunk, hanem az olló vágási mintáit próbáltuk összehasonlítani, sikertelenül. Kicsengettek.

Tudtuk, hogy vége.

Tényleg megkaptuk a négyest. Én sírva fakadtam, míg egy másik csapattársam dühöngeni kezdett. Nem mondhattam, hogy nem érdemeltem meg. Hisz ha jobban odateszem magam... Ha komolyabban veszem...

Annai „ha” merült fel bennem az ezt követő napokban. Enyhe tragédiaként éltem meg ezt a rossz jegyet. Soha életemben nem kaptam négyest. De még nyolcason alul sem. Négyes? Te jó ég... Tehetetlennek éreztem magam.

Tudtam, hogy ki tudom javítani. Nem ettől voltam elkeseredve... Van egy négyesem! Be van írva a naplóba, örökre be van vésve! Ráadásul az egész osztály tudja... Úgy éreztem, mindenki rajtam röhög. Persze ezt csak akkor láttam így. Meg még akkor, amikor kiderült, hogy a négyes miatt a kerek 10-es helyett 9,96 lett az átlagom. Akárkinek ezt elpanaszoltam, felvont szemöldökkel meredt rám, mintha megőrültem volna.

Az akkor számomra tragédiával felérő eseményre ma már úgy gondolok vissza, mint egy iskolai élményre, amit majd nevetve tudok mesélni felnőttkoromban: „Képzeld, péntek 13-a volt...”

Benkő Gabriella

VIII. osztály, Benkő József Általános Iskola, Bardoc

Utazgatás

Az időutazást még nem találták fel, de hozzá hasonló lehetőségek már felcsillantak a láthatáron. Egy pillanat alatt Párizsból Texasba, Pekingből Lipcsébe juthatunk, ha a számítógép keresőjébe a megfelelő program nevét vagy a települést beírjuk.

Valami hasonló lehetőséget kínál a **postcrossing** nevű képeslapküldő szolgáltatás is (www.postcrossing.com), amely megfelelő kikapcsolódást nyújt, ha éppen rossz az idő (bár azt régóta tudjuk, hogy nincs rossz idő, csak rossz kiránduló :)), vagy nincs kedvünk sétálni, barangolni, viszont vágyunk új tájak, emberek megismerésére. Vagy ha csak éppen írogatni támad kedvünk, esetleg képeslapjainkat rendezgetni.

Az oldalnak jelenleg több mint 800 ezer tagja van a világon több mint 200 országából, és a programon keresztül küldött képeslapok száma már meghaladta a 60 milliót (nem elírás: 61 187 504 ebben a pillanatban). A regisztráció nem bonyolult, de 14 éven aluliak csak szülői felügyelet mellett költhetik zsebpénzüket bélyegre (a képeslapokat 5,50 lejért lehet postai úton küldeni). Nem árt egy kevés angoltudás sem, bár a képeslapok mérete miatt túl sok szöveg nem szokott rájuk kerülni. Ha elküldjük a képeslapot, lehetőségünk van követni az útját, a megtett távolságot, felvehetjük a kapcsolatot az azzal, akinek küldünk vagy akitől kapunk lapokat, feltölthetjük az egyes lapok fotóit stb.

A legfontosabb azonban az, hogy a bemutatkozásunkhoz beírhatjuk: mit szeretünk, mi a hobbink, és így tovább, így a

POSTCROSSING

világ bármely tájáról kaphatunk malacos, kutyás, tájképes, Harry Potter-es, festményes, gombás, kémiafeladatos :), balerinás stb. képeslapokat.

Jelenleg Romániából a Postcrossingnak 1471 tagja van, Magyarországról 2160-an regisztráltak.

Cimbi naplója

Szijasztok!

Tatát nagyon zavarja, hogy az **órát** visszaviték. Minden éjjel megébred, s 2-től 3-ig nem tud aludni. Apuci mondta, hogy vesz neki egy új órát, de tata hajlíthatatlan, mint az acéldrot. Neki az az **óra kell** amit visszaviték az üzletbe. Lehet ha tata **kifizette** volna, akkor nem kellett volna visszavinni. Ez már sose derül ki.

A vakáció minket is megzavart. Apuci mesélte, hogy régen, **1582**-ben az őszi vakációt elvették a diákoktól. Negyedike után 15-e következik. A miniszter **Pápa** döntött így, hogy legyen **Gergely naptár**. Elmentek vakációjára 2 hétre a gyermekek pénteken, s hétfőn már mentek is iskolába. Semmit se változik a világ, csak most a **Pápa** helyett a Miniszter mondja meg, hogy mikor legyen vakáció. De most elég sok lett, visszaatták, amit 400 valahány éve elvettek (*most nincs kedvem pontosan kiszámítani, hogy mennyi ideje, majd a vizsgán, ha kérik, kiszámolom*).

Azért így is volt onlány, csak nem valódi, hanem olyan aszinkron. Ecker a tanárok beszélnek, máskor mi kapcsoljuk be a gépet. **A nővéremnek nem volt vakációja**, mert szimuláltak. Az olyan pont mint a vizsga, csak egészen más. Apuci azt mondta, hogy amilyen a szimulálás, olyan lesz az új telefon. Szegény, ájfont remélt, de csak **gombos nokiát** kapott. Ha így tanul, a rendes vizsga után lehet, morzét vezetékeseleket kap.

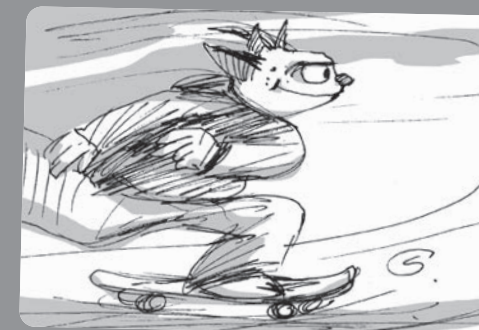
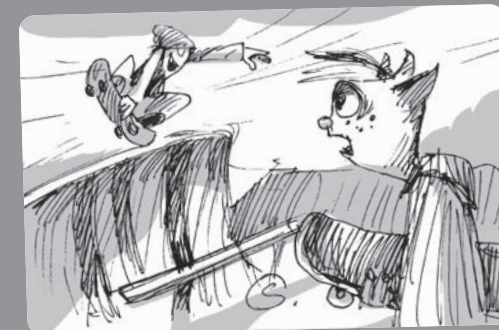
A legfontosabb dolgot a végére hagytam. A **lányról**, akiről már írtam nektek, most többet írok, mert kapcsolatunk egy új dimenzióba jutott. Szaxóval mondvá: révbé ért. Megbátorodtam, s megírtam neki, hogy **5** közös betű van bennünk, s csak 2-től különbözik. Kíváncsi lett, mert a legfontosabb, ha valaki kíváncsi. Visszaírt: meik 5? Én: **t,i,k,t,k**. Ő: nem értem, megmagyaráznád??? Én: Aha. Te a tiktokért rajonx, én a tiktakért. Ő: **Esztet eltaliztad. Szupi a tiktok**.

Küldöt egy mosolygós emodzsit is, s egy közelit a szemeiről. Olyan szép bociszemei vannak, hogy mikor látom, egyből megkivánom a tejet. Pedig rendesből nem is szeretem a tejet. De érte képes lennék meginni 5 litert is. Persze, nem egyszerre, de azért meginnám.

Hát ennyi fért mai levelembe.

Szijasztok! Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

Sportszédület

Csillag István rajzai

Macskák filmen-irodalomban

James Bowen regénye	Magyar népmese	Állami illeték	Örkény István színműve	A magyar kártya egyik lapja	Ecetben van!	Svéd autójel	Vesszőből font eszköz	Szándékok	Macska angolul	Jegyzetel	Népi hangszereken való játszás	Őszi eső jelzője	
Belga autójel													Vavyan Fable könyve
Ott lent népiesen							Csőrös agyagfuvola Szén						
Kicsi medve					Ruhatar- tozók					Slágerlista Vándornép volt			
Ausztria autójel		Gléda A nagy varázsló				Ellenérték Cukor ízű			Lószín Hintó van ilyen				
A panasz szava				Közterület				Gítár- tartozék				Portugál autójel	
Hidrogén				Líter				Formálódik				Méhcsoport	
					Német autójel Férfinév		Énekes- madár	Dadaista költő					
Drót		Joule		Filmet bemutat Kapni akar						Képző, a- zet párja			
A tárgy ragja		Tarkára festő								... Farrow színész			
A szőlés szerint gazdátlan jószág													
Mexikói őslakó						Francia Lajos						Méter	Fából szob- rot készítő
Mi célból? Tonna						Maros me- gyei falu	Fűszerezés				Lombos növény		Átmérő
				Japán márka Jó barát						Ellen- szegülés			
Harcocsi			Kripton és oxigén				Nagyhata- lom					Orsó közepel	Morajlik
Cérium vegyjele			Régiség				Iskola röviden						
Nulla					Orosz teherautó				Egyetemi kar				
					Pálca része!				Maffia- tagok!				
Széledő tömeg							Prahova me- gyei város						
Sziklák lezuhanása							Névelő						
Amper		Ternowszky Béla rajz- filmje											

Görög mítoszok virágai

Az első *jácint* Hüakinthosz spártai királyfi véréből sarjadt, aki a barátságáért versengő Apollón napisten és Zephürosz szélisten vetélkedésének áldozatává vált (Nicolas-René Jollain: *Hüakinthosz halála*, 1769)

A *nárcisz* (népi nevén *kápolnavirág*) a saját tükörképébe beleszerető, majd azt megölelni próbálva vízbe fulladó Narkisszosz testéből hajtott ki (John William Waterhouse: *Echo és Narkisszosz*, 1903)

A minden ősszel meghaló és tavasszal feltámadó Adonisz véréből fakadt a tűzpiros *nyári hérics*, az őt sirató Aphrodité szépségistennő könnyeiből pedig a legkisebb szellőben is ringó *szellőrózsa* (John William Waterhouse: *Adonisz ébredése*, 1899)

A föld újjáéledését hirdető első *ibolyák* azon a helyen nőttek, ahol Hádész, az alvilág istene elrabolta Démétér földistennő leányát (Luca Giordano: *Perszephoné elrablása*, 1680-as évek, részlet)

A hűtlen szerelme, Apollón napisten égi útját naphosszat követő Klytia vízi nimfát az őt megszőnő istenek változtatták mindig a nap felé forduló *napraforgóvá* (Thomas Matthews Rooke: *A nap fele forduló Klytia*, 1884)

A lila, kék, sárga, narancs, rózsaszínű vagy vörös színváltozatokban pompázó *nőszirm* eredetileg a szivárvány görög istennője, az istenek üzeneteit közvetítő Írisz nevét kapta (Vincent van Gogh: *Íriszek*, 1889)

RENDELD MEG
MOST A
CIMBORÁT
A 2020-2021-ES
TANÉVRE!

Éves előfizetési díj:

30 lej (3,33 lej / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 lej / lapszám.

- keresd az iskolai terjesztőnél
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
- írd a cimboramail@gmail.com címre

www.cimbora.net

